

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Краснова А.В.

студентка;

Єфименко Л.М.

викладач,

Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

ПРИРОДА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ АКТИВНОГО СЛОВНИКА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний вік – це унікальний і неповторний період в житті кожної людини. Саме у цей час закладаються основи усього подальшого життя людини. Становлення розвитку мови в перші три роки життя пов'язані з розвитком усіх психічних процесів дитини.

Провідним фактором успішного мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку є розвивальне мовленнєве середовище. У роботах А. Богуш, Н. Гавриш, А. Гончаренко, Т. Піроженко та інших дослідників проблем розвитку мовлення дітей вказується, що компонентами такого середовища є людське оточення та способи взаємодії дитини з дорослими та однолітками, предметно-практична діяльність дітей, їх власні природні можливості, особистісний потенціал, а також природній світ. Природа є частиною навколишнього світу, з яким дитина щоденно взаємодіє. Відтак актуальним є вивчення умов забезпечення ефективного мовленнєвого розвитку дитини через природу.

Ж.Ж. Руссо, В. Одоєвський, С. Русова, Є. Тихеева, К. Ушинський, Є. Фльоріна та інші порушували питання розвитку мовлення в природному середовищі. Зокрема В. Одоєвський відмічав, що предмети і явища природи є для дитячої

допитливості найліпшою, найприроднішою поживою, даючи їй завжди новий, завжди багатий матеріал. Одне просте й коротке порівняння з якимось предметом або явищем природи узагальнить дитині зміст слів набагато краще, ніж найдовші тлумачення. С. Русова підкреслювала, що найкращий шлях розвитку мови – враження, що одержують діти від спілкування з живими істотами в природі. Складне людське життя, зазначала вона, не таке просте й близьке дітям, як природа, що повна життя звірів, птахів, комах, які захоплюють дітей, ваблять своєю красою.

Високу ефективність роботи з розвитку мовлення дітей в процесі ознайомлення з природою довели Н. Виноградова, В. Коник, та інші. Спілкування з природою породжує систему дитячих запитань пізнавального характеру: «Що це?», «Як це називається?». Обстежуючи об'єкти природи, малюк накопичує уявлення про їхні властивості та якості, знайомиться з кольором, величиною, розташуванням у просторі тощо. Дорослий залучає його до позначення словом назв, властивостей і якостей об'єктів природного довкілля, спонукає до активного використання цих слів у мовленні [4].

Базовий компонент дошкільної освіти зазначає, що дитина повинна мати збалансований словниковий запас із освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі», добирати найбільш точні слова відповідно до ситуації мовлення; називати ознаки, якості, властивості предметів, явища, події; вживати слова різної складності, синоніми, антоніми, епітети, метафори, багатозначні слова; фразеологічні звороти; знати прислів'я, приказки, утішки, загадки, скоромовки; володіти формулами мовленнєвого етикету відповідно до ситуації [1].

Природне розвивальне середовище сприяє виникненню у дошкільника інтересу та елементарних уявлень про об'єкти, явища природи, розкриває причинно-наслідкові зв'язки та

взаємозалежність природного довкілля і людини як його частини, формує природовідповідну поведінку малюків [2].

Територія закладу дошкільної освіти також є складовою розвивального простору. Пропонується виділити на території такі тематичні зони: екологічну (сад, город), де б діти могли займатися різними видами сільськогосподарської праці; архітектурно-ландшафтну; спортивно-ігрову; ігрову для моторних, дидактичних, конструктивних, сюжетно-рольових ігор тощо [3].

У бесідах про природу вихователь використовує в основному запитання, що з'ясовують знання дітей про певні предмети та явища природи, й питання, що вимагають узагальнення фактичного матеріалу, встановлення зв'язків і залежностей в природі. Крім того, в старшому дошкільному віці можна використовувати альтернативні запитання, які вимагають вибору відповіді з двох або декількох можливих.

Для активізації мовлення і мислення дітей доречно використовувати загадки, різноманітні мовні ігри. Корисним буде складання загадок дітьми, при якому дитині потрібно використати вміння виділяти суттєві ознаки предмета або явища а також знаходити відмінності між різними предметами. Під час складання загадок можна використовувати таку схему, за якою, дивлячись на зображення майбутньої відгадки, дитина відповідає на запитання. Наприклад:

Хмара 1) яка? – біла 2) на що схожа? – на вату, 3) чим відрізняється? – в руки не візьмеш;

Або: 1) що робить? – пливе по небу, 2) на що (на кого) схожа? – на овечку; 3) чим відрізняється? – не підстрижеш.

Доречно вводити мовні ігри типу:

«відгадай за описом» – одна дитина називає ознаки предмета, а інші діти відгадують;

«назви ознаку» (або дію) – вихователь кидає м'яч, називає предмет (явище) – дитина називає його ознаки (дії);

«буває – не буває» – вихователь називає предмет або явище і якусь ознаку або дію, діти плескають в долоні тоді, коли ознака підібрана правильно;

«знайди зайве слово» – вихователь називає ряд слів, які можна об'єднати однією ознакою або узагальнюючим словом і одне зайве слово, наприклад: «ківі», «груша», «слива», «томат»; «зима», «літо», «вечір», «весна» тощо [5].

Таким чином, можна прийти до висновку, що природне середовище є важливим компонентом для розвитку активного словника дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова ред.). Київ, 2012.
2. Богущ А., Лисенко Н. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Вища шк., 2002. 407 с.
3. Гавриш Н, Котик І. Методика розвитку мовленнєвої діяльності: Київ : Вища школа, 1996. С. 36.
4. Природа як засіб мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *StattiOnline Бібліотека наукових статей*. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/85/15146-priroda-yak-zasib-movlennyevogo-rozvitku-ditej-rannogo-viku.html> (дата звернення 02.03.2019).
5. Розвиток мовлення дітей під час ознайомлення з природою. *Департамент освіти і науки Івано-Франківської місцевої ради*. URL: http://osvita-mvk.if.ua/content&content_id=1247 (дата звернення 02.03.2019).